

„Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΛΗΡ“

ΤΟΥ Χ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Το Βασιλικό Θέατρο έγκαινι-
σε τη φετινή του περίοδο με
το «Βασιλιά Ληρ» του Σαίξπηρ.
“Ένα έργο που έχει τις πιο με-
γάλες αξιώσεις και μπορεί να
δώσει τις μεγαλύτερες αισθητι-
κές γαρές σε σκηνοθέτες, ηθο-
ποιούς, σ’ όλους τους τεχνίτες

του, είναι ένας άνοπτος και
αυταρχικός, έγωπαθής και φι-
λαυτός γέρος. Κενός φιλαυτός
δεν μοιάζει το έργο του ούτε καν
επιφυλάσσας. “Ας αφήσουμε που
άν παρακολουθήσουμε το μετα-
φραστή στους συλλογισμούς του
του δημοσιευμένου στο πρό-
γραμμα της πα-
ράστασης, πρέ-
πει να νιώσω-
με αντιπάθεια
για το Ληρ σε
τέτοιο σημείο,
που να μας γεν-
τεί η αντίληψη
ότι καλά πα-
θαίνει, ότι πα-
θαίνει. “Έτσι έμ-
φανίζόμενος απ’
τη άρχη, ο Ληρ
επιπασμένος και
αυταρχικός, ά-
δυσταξίζει τη
γραμμή του έρ-
γου και πλαθα-
ραίνει τις αντί-
θεσεις. Σ’ αυτή
την παρανόηση
δυστυχώς παρο-
σώθηκε από το
μεταφραστή η
(που μας γαρί-
σε ώστόσο μια
πλούσια και πλα-
στική απόδοση
του Ληρ) κι ο
Βεάκης, κι’ όλο
πού σ’ ένα ση-
μειώμα του, δη-
μοσιευμένο λι-
γες μέρες πριν
από την παρά-
σταση, αποκή-
ρυσσε με έπιμο-
νη τους σφούς

Ο Βεάκης στο ρόλο του Βασιλιά Ληρ.

του θεάτρου και στο κοινό. Ο
πλούτος του σε στοιχείο δρα-
ματικό, οι γυπτιές αντιθέσεις
σχεδιασμένες με τη μεγαλύτερη
διάσταση και τις γαλαξιατικώ-
τερες κοιμήσεις, η σοφία με την
όποια έχει πλεγτεί ο μύθος του
τόσο άπλος και τόσο — θάλεγε
κανείς—φυσιολογικός, η μεσο-
τητα των συναισθηματικών κα-
ταστάσεων ως τις παραμικρότε-
ρες λεπτομέρειες, η τόσο πλου-
σία ένολλαση εικόνων, η πλη-
ρότητα και η συνέπεια στη δια-
γραφή των ηρώων από τον πρό-
βου ως τον τελευταίο, και τον
πό μηδανισμό, η ποιήση έξ’ έλλου
με την όποια δέθηκαν όλα αυ-
τά, η καθολικότητα της θέσης
του έργου κι’ η θερμή φαντασία
—γρη κι’ άρρενωπή—που περι-
βλήθηκαν για ν’ άπογήσει το
δράμα γαλαξιαρά παραμυθένιο,
κάνουν το Ληρ, ανάμεσα στις
τραγωδίες του Σαίξπηρ, την
πιο ευπρόσχημη και στο κοινό.

Ένας άργοντικός γέρος—πατέ-
ρας, άγιος και καλός, μοιάζει
το υπάγοντά του στα μεγαλώ-
μενα παιδιά του για να γαρεί,
μέσα στην κλωσάνη του τη γο-
ρά τους, και συνάττει την ά-
γνωμοσύνη και τον έγωισμό και
συντριβεται—άν ποίμε πως συν-
τριβεται—κρατώντας την άργον-
τία του και την άξιοπρέπεια. Τι
άπλοστο—πες φυσικότερο —
για όλες τις κοινωνίες και όλες
τις εποχές. Μύθος που θα μπο-
ρούσε να κάνει ένα κοινωνικό
δράμα. Μά ο πατέρας γίνεται
από τον τεχνίτη Σαίξπηρ με
γάλος κι’ άργοντικός βασιλιάς
για να γίνει το καταράκισμα ά-
πό μεγαλύτερο ύψος και οι άν-
τιθέσεις να τονιστούν. Φυτρώνουν
γύρω του τα τόσα πρόσωπα του
πλασιώνουν τα κύρια και δι-
πλα στον μύθο τον κύριο, ένας
συνγενικός παράλληλος, βαι-
τερότερος σαν ύποστηρίχτης της
ιδέας και έπιταση (ο μύθος του
Γλώστηρ και των παιδιών του).
Αυτά όλα, όσο κι’ άν απλά φαί-
νονται μέσα στο δράμα, μπορεί
να γαλαξιαρά άνάπτυξη, που
δεν είναι δυνατό να γίνει τώρα
εδώ. Νομίζω όμως πως στην έρ-
μηνεία του Ληρ από το Βασιλι-
κό θέατρο έγινε μια έξήγηση του
ήρωα τέτοια που δεν δικαιολογι-
είται πουθενά. Τίποτα δε μας λέει
πώς ο Ληρ, ο βασιλιάς αυτός, ο
μεγάλος, με το πλούσιο βασιλείο,
με αυλικούς σαν τον γέρο κι’ ά-
ργοντικό Κέντ, σαν τον Γλώστηρ
που δείχνει τόση δύναμη στη δια-

ταξία του, είναι ένας άνοπτος και
αυταρχικός, έγωπαθής και φι-
λαυτός γέρος. Κενός φιλαυτός
δεν μοιάζει το έργο του ούτε καν
επιφυλάσσας. “Ας αφήσουμε που
άν παρακολουθήσουμε το μετα-
φραστή στους συλλογισμούς του
του δημοσιευμένου στο πρό-
γραμμα της πα-
ράστασης, πρέ-
πει να νιώσω-
με αντιπάθεια
για το Ληρ σε
τέτοιο σημείο,
που να μας γεν-
τεί η αντίληψη
ότι καλά πα-
θαίνει, ότι πα-
θαίνει. “Έτσι έμ-
φανίζόμενος απ’
τη άρχη, ο Ληρ
επιπασμένος και
αυταρχικός, ά-
δυσταξίζει τη
γραμμή του έρ-
γου και πλαθα-
ραίνει τις αντί-
θεσεις. Σ’ αυτή
την παρανόηση
δυστυχώς παρο-
σώθηκε από το
μεταφραστή η
(που μας γαρί-
σε ώστόσο μια
πλούσια και πλα-
στική απόδοση
του Ληρ) κι ο
Βεάκης, κι’ όλο
πού σ’ ένα ση-
μειώμα του, δη-
μοσιευμένο λι-
γες μέρες πριν
από την παρά-
σταση, αποκή-
ρυσσε με έπιμο-
νη τους σφούς

και τους λόγους, που για τη μα-
κροταξία του να βρίσκουν τόνα κρυ-
μμένους θησαυρούς κι’ εκεί που τα
πρόμματα μιλάνε ολοκάθαρα και
δίνουνε νοήματα κι’ ιδέες απλά
κι’ άβυσσας. Το κακό αυτό έσωσε
να το πάθει ο ίδιος σε βάρος της
έργασίας του. Γιατί ούτε και τε-
χνικώς δε στέκει η αντίληψη αυ-
τή, όπως αποδείχθηκε από την
πρεμιέρα. Ο Βεάκης, άρχίζοντας
με φωνές και άνοπτες για να
δώσει από την άρχη τον τύπο του
επιπασμένου και αυταρχικού, έξ-
δεψε τον έαυτό του περισσότερο
από όσο θα γαλαξιαρά για να
γεί περιθώριο σε πλάτος και σε
δράση, ώστε να σχεδιάσει μίαν
άδρη κορύφωση στην τρίτη πρά-
ξη κατά που το ζητάει το έργο.

Ο Βεάκης στην τρίτη πράξη ή-
ταν πεισμένος κι’ άδύναμος μπρο-
στά στις αξιώσεις της δράσης,
καταπνιγμένος μάλιστα κυριολε-
γικά στον τρομερό κι’ αντίπα-
σθητικό θόρυβο των μηχανημα-
των της βροχής, του μπουμπουνι-

της συναισθηματικής και πνευ-
ματικής έσωτερικής κίνησης του
καλλιτέχνη που έγινε έντονη,
ομοιογένεια και συνέπεια πλήρη
(όχι και πάλι συχνά μπαίνει στη
μέση ο τεχνικός παράγοντας
γύρω, που τότε πιά είναι άπα-
ραίτητη ή παρακολούθηση και ή
βοήθεια του σκηνοθέτη για να
μπορέσει να κρατηθεί σε μέτρο ο
ηθοποιός). Ο ίδιος ο Βεάκης και
ο Ροζάν συχνά και κυρίως στην
άρχη, είχαν ένα τέμπο γέρο,
ξένο προς τον πόνο που άποκρί-
νόντουσαν και προς την έμφανι-
ση τους. (Αν σχετικά με την πα-
ράτηρηση αυτή δεν άνοφερώ εδώ
και το Δεστούνη στον λεπτό κι’
έπισημο ρόλο του γέρου αυλικού
Κέντ, είναι γιατί νομίζω πως απ’
αυτόν κι’ από τον σκηνοθέτη έγι-
νε παρεξήγηση πέρα ως πέρα και
ο καλός ηθοποιός παρουσίασε
τον άργοντα αυλικό σχεδόν σαν
περιβολάρη έλληνικής ήθογρα-
φίας).

Για να έξανομοιάσουμε στο Βε-
άκη που κι’ όλο αυτό, όντας πρα-
γματικά θεατρινός, γιόμισε με
στάση, κίνηση και λόγο τη σκη-
νή και το θέατρο ως και στις πιο
άδύνατες του στιγμές, κι’ έκαρε
να γίνεται πραγματικά αισθητή
η άπουσία του από τη σκηνή, ό-
ταν μάλιστα το βάρος της δρα-
σης δεν έπεφτε σ’ ένα Γληνό, ή
στο Μινωτή ή στην Παπαδάκη,
πρέπει να σταθούμε με άπεριόρι-
στο θαυμασμό μπροστά του όταν,
παίζοντας τη σκηνή του τραγού-
δο βασιλιά με τ’ άγριολόλους
στο κεφάλι, της τέταρτης πρά-
ξης, δείχνει όλο το μεγαλείο του
τολάντου του και συγκινεί βαθύ-
τατα με την τροπική άπλότητα
της σκηνής όπως την έρμηνεύει.

Για το Γληνό που σφίνω παρα-
πάνω να φανεί, καθώς και για
το Μινωτή και την Παπαδάκη,
πόση αξία βρίσκω πως έχουν τα
στοιχεία τα όποια διαστέφουν, θα
μπορούσα να σημειώσω ότι ο ρό-
λος του ώρσισε στη μέση, έπαυ-
νε άκόμα πλάσιμο, καθώς του
Μινωτή περισσότερο διοιογένεια
και μέτρο. Τα γαλαξιαρικά
έξωφωπτά του Μινωτή άν και συ-
νά καλοτονισμένα, ήταν δυνα-
τότερα απ’ όσο γαλαξιαρά για να
νέ γίνουν ένα με την άλλη δράση
και δεν ήσαν πάντοτε δικαιωμένα
από μίαν έσωτερική κατάσταση,
παρά φτεατατά. Διαστέφω δε μου
είναι δυνατός ν’ άπλωθώ περισσό-
τερο κι’ άναγκαζόμενος να τε-
λειώσω έτσι πρόγνωση και με τα
λοιπά άνδοικά πόσωπα, δε μπο-
ρώ να μην άναφέσω τον Κατά-
κη και τον Κωστόπουλο και να
μην έξωμοιάσω το Μαρία που είχε
πολλές προνοητικά καλές στιν-
μές, άν και εδώ πάλι νομίζω πως
ο ρόλος του τραγούδο στο Ληρ—
άγκυλα οι τραλλοί σ’ όλο το
(ΣΥΝΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 14)

Η κ. Κατίνα Γκαζινού στο ρόλο της Κορδέλλας.

των της βροχής, του μπουμπουνι-
τού και του άνε-
ρα. “Εδώ θα ήθε-
λα να σημειώσω
και μια παρατή-
ρηση που άφορά
μέν, για την πα-
ράσταση η τ ο υ
Ληρ, τον Ροζάν
και το Βεάκη
(στις πρώτες κυ-
ρίως σκηνές του
έργου), θα γαλαξια-
ρά άκόμα διοιο-
μίζω, έστω και
έξωτερικά, να
την προσέξουν οι
ηθοποιοί μ α σ.
“Ότι κυρίως γα-
ραστηρίζει ένα
ρόλο, περισσότε-
ρο κι’ από την
κίνηση περιτο-
τερο κι’ απ’ τις
καρφάλες καίτις
γενειάδες, είναι
το τέμπο. “Ένας
δρισμένος ρυθ-
μός με μέτρα
που και στις πιο
πολύες σκηνές,
ας ποίμε, δεν
πρέπει ποτέ ο η-
θοποιός να τα
εξεπείρσει. Έπει-
ρό βέβαια πως σε
μίαν έσωτερική
και πραγματική
δημιουργία όλα
αυτά και κίνηση
και λόγος, γί-
νονται συνέπεια

«Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΛΗΡ»

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

Σαίξπηρ—είναι αδρότεροι, ολιγώτεροι μαλθακοί και με λιγώτερες κομπύλες.

Από την ερμηνεία των ήθοποιων που παίζανε τις τρεις θυγατέρες του Λήρ δύσκολα θά βρισκαμε το κομμάτι να το ξεχωρίσουμε.

Η Κορδέλια δεν είναι καθόλου αθάνατη στον πατέρα της όπως την παρουσιάζει στην πρώτη πράξη ή κ. Μαργαρίτου, ούτε άγρωμη και παθητική, όπως στην τέταρτη. Οι δυο κακές κόρες πρόδωσαν παράλογα το γαμογάστρου τους απ' την άσχημη κι' αδύνατη σαν όπως έγινε και με το Λήρ, τη δόξα. Ως ερμηνεία ή κ. Παπαδάκη νομίζω πως δεν έδειξε παρά τα γαρύσματα του ταλέντου της, γωός δημοκρατία και προσημασμένη, αυτή τη φορά. Η κ. Παζινού δυστυχώς υπερέβαλε, εθώς έξ' άσχημης, σ' κακία και όπου ή άσπαστήτητα βραβάνδα της, ό κάποιος—έκδηλος ως τόσο—ψευδισμός της ή πλοθαρρότητα (flach όπως θάλεγε ό Γερμανός) στο νοματισμό και τους ήνους της λαλιάς της, ή νευρικότητα με την όποια πάντοτε συνδέει την απόδοση του δραματικού, δεν την έκαναν άσπαστή, έκανε να διαλύεται και εκείνη ή άτιμότητα που όπλιονε επί σκηνής και να διασκαδάζει ό κόμος με την κακιά κόρη που, φορεμένη κόρη, κοτσονάτη-κοτσονάτη, έργαζε να πεί τον κακό της λόγο. Είναι άνεξηγητο πως ή κ. Παζινού, που έγει καθώς ξέρω

μελετήσει τραγωδία, που έγει κά-νει μουσική και μ' έπιτυχία μά-λιστα σύνθεση για τον Οιδίπο-δα, με σκηνοθεσία του Πολίτη, δεν έζητησε ποτέ να ξεδιαλύνει στη συνείδησή της το νόημα της τέχνης του λόγου, την αξία της πληρότητας και ακρίβειας των ήλων, ή πιο σωστά των φθόγγων, της τέχνης της εκφώνησης φρά-σης και περιόδου στο κείμενο τό δραματικό. Δυστυχώς αυτά είναι ζητήματα που ποτέ δεν έχουν ά-παρολήσει συστηματικά τους καλλιτέχνες μας και μάλιστα τους δασκάλους τους, του τρα-γωδίου και της πρόζας. Κι' όσα φορές γίνεται λόγος σκεπτικώ-τως τελευταία ένινε της μόδας μάλιστα—γίνεται σαν φιλολογία και με τέτοιον τρόπο που κι' έ-κείνοι που κάνουν λόγο δείχνουν ότι τίποτα δεν καταλαβαίνουν απ' αυτό. Ωστόσο στην περίπτωση της κ. Παζινού, και άλλες βέ-βαια που θ' άναγκασθώ ν' άναφέ-ρω εις τό μέλλον, βόσκω πως τό πρόβλημα έσπερνάνε τό δοξα. Τι ά-ξία έγει άν ή καλλιτέχνιδα, έπι-ρασαμένη από εικόνας που θά εί-δε σκηνοθετικού μηχανήμα—και πο-λύ φοβόμυια της Habima, της διε-θνούς έβραίστριας σκηνής— κάνει ένα πορόμιο και βιάζει τη φω-τονοσφία που άλοσέλιδη δημοσι-εύεται στο πόδονομα της πα-ράστασης; Άξία θά είχε άν τό σήμα αυτό με δεδομένο τό στοι-χείο πο ό παί ρ ν ο υ μ ε μ ό ν ο ά π ό τ ή ζ ω ή, τον καθημερινό λόγο, τό συναίσθημα, διά της τε-

χνικής και λογικής άναγωγής προερχότανε από τον καλλιτεχνι-κό λόγο κι' άποτελούσε έκφραση συνεπή προς έσωτερική κίνηση της ψυχής και του πνεύματός της.

Τό σκηνοκό της παράστασης του Λήρ, εύκολο σαν λύση, μονό-τονο και έξομο προς την ένοπλα-γή των εικόνων και των κατα-στάσεων, ήταν άγρωμο και χωρίς νουσηπία, όπως συμβαίνει συ-γνά με τό σκηνοκό του Βασ. Θε-άτρου. Τά κοστούμια είχαν νά γάρη και τό νοστό που ξέρουμε ότι έγει ό κ. Φωκάς, με παραπά-νω τίποτα.

Αν θέλουμε ν' άνακεφαλαιώ-σουμε, θά δοξμε πως ούτε ένα έ-πισημο πνεύμα έκίνησε την παρό-σταση του Λήρ στο Βασιλικό, ούτε φυσικά μιά αισθητική άποψη όπάρνει κι' εκεί όπως παντού. Κι' άν έπιεις ξέρουμε καλά πως για νά όπάρξει κριτική ποεί πρώτα νά όπάρξει τέχνη με νό-μους, κανόνες, πειθαρία και τά-ξη πού, ποσάλληλα με την ύπαρ-ξη ή σθέμιστος και συνκίνησης, την ύστερη ή σ' αυτά της έπι-μείας θά έλέγξει ή κρίση, είμα-στε ύπογεωμενών να ζητήσουμε από την καλλιτεχνία άνογνώ-στη να παροικουθήσει σε συνέ-γεια τό σημεϊώματα αυτά άν θέ-λει, με τον καιρό να σηματοποιεί μιάν ιδέα των απαιτήσεων του θεάτρου σαν τέχνης, που για νά δοξών νουσηπία θά νομαζότα-νε τό άπεριόριστο πλάτος και ή ηθεοδικότητα ένός Βασιλίου, Βι-βλίου μάλιστα μενάλου.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ